

Església parroquial de Sant Sadurní de Salelles

Sant Salvador de Guardiola

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Salelles
Emplaçament	Carretera vella d'Igualada (C-37 z) al km. 90 pista asfaltada en direcció oest.
Alçada:	295

Coordenades:

Latitud:	41.70174
Longitud:	1.7859
UTM Est (X):	398982
UTM Nord (Y):	4617374

Classificació

Número de fitxa	08098-426
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Romànic Medieval Modern
Segle	XI-XVII
Estat de conservació	Bo
Protecció	Legal
Observacions protecció:	POUM: catàleg de béns a protegir (P8)
Número inventari	17139
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Religiós
Titularitat	Privada
Titular:	Bisbat de Vic. Carrer Santa Maria, núm. 1; 08500 - Vic.
Fitxes associades:	

[Retaule del Roser de Salelles](#)

[Caramelles de Salelles](#)

[Festa Major del Roser a Salelles](#)

[Festa Major de Sant Sadurní \(Salelles\)](#)

[Poble de Salelles \(antiga sagrera\)](#)

Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana

Data de registre de la dc., 06/04/2016 - 02:00

fitxa:

Descripció

Església romànica (obra del segle XI) amb ampliacions dels segles XVI i XVII que van consistir en la refecció de parts de la nau, la construcció de capelles laterals i l'aixecament d'una capella dedicada al Roser. Es tracta d'una construcció de planta rectangular, de dimensions modestes, amb l'absis orientat cap a llevant. Pels dos extrems l'església ha quedat adossada a altres construccions: a llevant l'edifici de la rectoria ha absorbit l'absis i, a ponent, ha quedat adossada a dependències de la casa veïna de la Volta. Exteriorment, és una construcció austera, pràcticament sense decoració. En el seu origen el portal es trobava a la façana de ponent, però al segle XVII, coincidint amb la construcció de la capella del Roser, l'edifici es va reestructurar i s'habilità l'actual portal situat a la façana de migdia, que dona a la plaça del poble. Es tracta d'un portal emmarcat amb grans blocs de pedra i amb una llinda que presenta una fornícula amb la figura, molt erosionada, de Sant Sadurní, titular de la parròquia. També té gravada la data de 1626. Al costat de la porta es conserva una de les dues mènsules que suportaven un antic ossari gòtic de la família del mas Torra. Aquesta façana té una finestra de doble esqueixada força gran. A la façana de ponent hi trobem el campanar d'espadanya romànic, format per dos arcs amb les corresponents campanes. Aquesta obra originària es pot veure després que els anys 1980 es desmuntés un campanar de torre que s'havia construït probablement als segles XIII-XIV. En general, l'aparell exterior de l'edifici és obrat amb filades força irregulars de carreus petits, a excepció del mur nord que, a la part inferior, presenta unes característiques diferenciades i de major qualitat. Aquest tram disposa d'un basament i unes quantes filades al seu damunt fetes amb carreus de majors dimensions, alguns molt erosionats, cosa que denota la seva antiguitat. No descartem que aquesta part pugui correspondre a una construcció anterior a la romànica. De dins de la rectoria estant, és visible l'exterior de l'absis, fet amb un aparell també força regular i decorat amb faixes llombardes. Per la cara nord, la capella del Roser forma un cos de planta quadrada que sobresurt.

Al seu interior l'església consta d'una sola nau, coberta amb la volta de canó romànica (actualment revestida de guix) i capçada per l'absis també romànic. A ponent la nau disposa d'un petit cor, obrat a la segona meitat del segle XIX i sustentat sobre una volta de rajola. Als murs laterals, actualment a pedra vista, hi trobem dues capelles molt simples, una a cada banda, que consisteixen en una simple arcada gairebé sense profunditat. A la part esquerre o de l'epístola, en canvi, s'obre, molt més espaiosa, la capella del Roser. És de planta quadrada i coberta amb una volta de creueria de formes molt suaus, amb dues claus de volta que llueixen temes relacionats amb el Roser. Des del 2016 aquesta capella torna a acollir el seu retaule barroc originari, dedicat al tema del Roser. Entre d'altres elements d'interès, a l'interior de l'església hi ha els diferents bancs amb els noms de les antigues famílies de Salelles, restes d'una pintura mural dels segles XVII-XVIII que probablement representa a Sant Sadurní, una pila baptismal, situada a l'esquerra i, a la dreta, una antiga pica d'oli. En diversos punts de les capelles laterals s'hi poden veure imatges modernes (posteriors a la Guerra Civil) que representen, per exemple, Sant Isidre o Sant Antoni Abat. També es conserven les banderes de les confraries de la Mare de Déu del Roser (blanca), de Sant Sadurní (vermella) i de Sant Isidre (verda).

Observacions:

Inscripció a la llinda del portal: 1626.

Al camí que voreja Salelles (per l'angle nord-oest) es conserva un bloc de pedra que podria correspondre a la part lateral del sarcòfag gòtic que es situava al costat del portal de l'església. Era el sarcòfag de la família del mas Torra.

Informació oral facilitada per Mn. Manel López i per Rosa Fargas Codina.

(Continuació Història) En la seva "història de la parròquia de Salellas", mossèn Llogari TORRUELLA (1859: 24-35) elabora el rectorologi. Aquest comença l'any 1390, amb Berenguer Llovet (Berengario Lupeti) i continua fins mitjan s.XIX. Segons consta en el document de nomenament del primer rector conegut, B. Lupeti, l'església posseïa unes terres des de molt antic anomenades les Guitardes. El 1396 s'establiren en emfiteusi a favor de Guillem Gomà, del mas Gomà (avui Tatjé, a Salelles) i es van canviar els tractes (FARGAS, 2012: 24). Més endavant, al s.XVII, quan la família Tatjé va ocupar aquest mas els tractes es van refer. Els s. XVI-XVII són els de més esplendor. Als inicis del s.XVII es va construir la capella del Roser, i el 1621 es signava el contracte per construir el retaule (veure fixa corresponent). Segons es desprèn del contracte, a la parròquia existia una confraria del Roser. Aquest moment s'aprofità per reestructurar l'església, mitjançant un acord amb la casa veïna de la Volta, que va permetre construir la capella en terrenys seus. D'aquesta manera el portal romànic originari, situat a ponent, s'anul·lava i en aquest lloc s'hi van fer unes tines de la casa de la Volta. Poc després, es construïa l'actual portal, situat a migdia, que té gravada la data de 1626. També en aquest moment es van portar a terme les principals obres a l'església: reformes a la nau i capelles laterals.

L'any 1756 un decret del bisbe de Vic ordenava la unió de la parròquia de Sant Joan de Vilatorrada a la de Salelles, però fou anul·lat el 1799. Més endavant, la parròquia veïna de Vallformosa va ser suprimida i agregada a Salelles. Al 1877 a la parròquia de Salelles se li van agregar diverses cases de la de Manresa i el nombre de feligresos es va triplicar. Amb aquesta nova divisió parroquial (vigent actualment) la meitat de la parròquia pertany al municipi de Sant Salvador de Guardiola i l'altra meitat a Manresa.

Pel que fa a la demografia, sembla que Salelles va gaudir d'una certa puixança a finals de l'edat mitjana, quan era més gran que Guardiola. Al s.XIV tenia 8 focs, i al fogatge de 1515 hi consten 17 focs laics. Al s.XVI Salelles arriba al seu màxim d'habitants. El 1553 tenia 16 cases, comptant-hi els masos dispersos, mentre que el 1686 eren 12. A partir del s.XVII s'inicia una pèrdua progressiva de població. En els cens de 1718 Salelles tenia 87 habitants, mentre que en el de 1787 en tenia 49. En els censos posteriors els habitants de Salelles no es diferenciaven dels de Guardiola. El 1849 sabem que tenia 42 habitants, i el 1869 tenia 9 cases habitades.

Salelles va perdre la seva independència com a municipi l'any 1840. Amb la nova organització municipal iniciada uns anys abans, el 1833, el poble s'incorporà al municipi de Sant Salvador de Guardiola. Des de llavors la parròquia de Salelles ha exercit tradicionalment la funció d'aglutinar un nucli rural amb identitat i activitat pròpia. El 1879 la parròquia posava en funcionament l'ensenyament gratuït i s'inaugurava un nou cementiri. En aquesta època també existia un Montepio de socors mutus emparat per la parròquia, i el 1918 es va crear el Sindicat Agrícola Catòlic, embrió del futur Celler Cooperatiu de Salelles, fundat el 1926. L'any 1867 es construï un nou altar major, el qual fou destruït el 1936 durant la Guerra Civil. En aquest mateix any, es va traslladar el retaule del Roser a Manresa. Els anys 1983-84 es va restituir la imatge originària del campanar d'espada romànic, tot enderrocant la torre que hi estava adossada. El 2005, les obres de reforma que es van fer a la rectoria van incloure la restauració de l'absis romànic.

Història

El lloc de Salelles, situat dins l'antic terme de Manresa, és esmentat per primera vegada l'any 961 en documents de Sant Benet de Bages, concretament en una afrontació de la Vallformosa. L'església apareix

citada el 1053, i amb la categoria de parròquia es troba documentada entre el 1025 i el 1050, i confirmada en una relació de parròquies anterior al 1154. A l'entorn de l'església es documenten el cementiri (1119) i una sagrera (1131). L'església formava part de la dotació de la Seu de Manresa, i el paborde d'aquesta canònica en tenia el patronatge i era qui nomenava els rectors. En l'aspecte civil existeix una certa confusió. Antoni Pladevall sosté que era una quadra autònoma i estava sota el domini reial; o sigui que era el veguer del Bages el que hi exercia la jurisdicció plena. Tanmateix, sense desmentir aquesta autonomia com a quadra, en un treball de Marc Torras sobre la pabordia de la Seu de Manresa queda clar que el paborde exercia com a senyor jurisdiccional i tenia a les seves ordres un batlle a Salelles, que a principis del segle XIV era Felip Prat (TORRAS, 2015). A part de la Seu de Manresa, el monestir de Santa Cecília de Montserrat des del segle X tenia possessions també a la parròquia de Salelles, cedides per diversos fidels. Entorn del segle XIV l'antic terme de la ciutat de Manresa va disgregar-se i diferents pobles de la perifèria, com Santpedor o Sant Fruitós de Bages, van esdevenir independents. Aquest va ser també el cas també de Salelles, tot i que no està del tot clar si fou en aquest moment o una mica més endavant. Un altre moment important és a finals del segle XVI. El 1582, després del Concili de Trento, la Seu de Manresa va perdre la facultat de nomenar els rectors de Salelles, que va passar al bisbe de Vic juntament amb la facultat de cobrar la part dels delmes i primícies. El 1592 el papa Climent VIII suprimí les canòniques regulars catalanes i, segons alguns autors han suggerit, aleshores la jurisdicció de Salelles podria haver passat a la Corona definitivament (GÓMEZ, 1988: 422). En tot cas, aquest podria ser un nou punt d'inflexió en què es confirmés la independència municipal de Salelles. De fet, els pocs documents que es conserven pertanyents a l'arxiu municipal de Salelles comencen entorn del 1600. Com a mínim des del segle XIV Salelles comptava amb un batlle i dos jurats que exercien la jurisdicció civil immediata, cosa que va perdurar fins a principis del segle XIX.

Els rectors de Salelles, però, no residien a la parròquia, sinó que tenien la seva casa a Manresa. L'any 1692 els feligresos van exigir que el capellà, en aquell moment Andreu Bertran, anés a viure a la parròquia, però el rector, al seu torn, argumentava que els feligresos tenien l'obligació de satisfer la còngrua per assegurar el seu manteniment. Aquest any les parts van arribar a un acord de bones intencions, però que no va arribar a fer-se efectiu. Sembla que la casa rectoral es trobava en mal estat i no era habitable. El 1729 la disputa per la còngrua es va revifar i el rector, aleshores Francesc Casadesús, va guanyar un plet, però això tampoc serví de res. L'any 1734 Francesc Farreras determinà cedir al rector la casa contigua al temple que s'anomenava Casa de l'Obra o de la Lluminaia amb la condició que el rector l'habités. La casa, però, s'havia de reconstruir i, enmig de diversos plets pels drets de la parròquia que havien d'assegurar el manteniment de l'habitatge, la qüestió de la casa rectoral va quedar encallada fins a principis del segle XIX. Es va fer efectiva el 1826, quan s'hi instal·là el rector. Tot i això, la casa es trobava en mal estat fins que a mitjan segle XIX el rector Llogari Torruella hi va fer obres: va afegir-hi la meitat sud, per la qual cosa es va cobrir l'absis romànic amb un de totxo. També s'hi construï una cisterna (TORROELLA, 1859). (Continua a Observacions)

Bibliografia

Anònim (1927). "Salellas", Indústria i Comerç, revista de propaganda, núm. 8 (3r trimestre), Manresa, p. 9-11.

Anònim (1949). "El altar de San Saturnino (Florones de nuestra historia)". Salellas, revista cultural. Any XIV, núm. 24 (novembre 1949).

Autors diversos (2007). El retaule del Roser de Salelles. Sant Salvador de Guardiola (Bages). Associació per al Museu Comarcal de Manresa, Col·lecció Quaderns d'Estudi del MCM, núm. 2.

BARRAL ALTET, Xavier; BENET CLARÀ, Albert; CASANOVAS ROMEU, Àngels; JUNYENT MAYDEU, Francesc; MAZCUÑAN BOIX, Alexandre; VIGUÉ, Jordi (1984). "Sant Salvador de Guardiola", Catalunya romànica, vol. XI: "El Bages", Fundació Gran Enciclopèdia Catalana, Barcelona, p.480.

CAPDEVILA PLANS, Jaume (1997). "Capítols matrimonials, donacions i deixes de fe, creences, últimes voluntats, contractes agrícoles, contractes forestals, testaments". Quaderns de la Guíxola, núm. 5 (gener de 1997), Cercle Cultural la Guíxola, Sant Salvador de Guardiola, p. 44.

FARGAS MORERA, Fèlix (2012). Salelles, 1000 anys de fets i esforç, treball i creixement de la seva parròquia, p. 24, 78-93, 155-161.

FERRER ALÓS, Llorenç (2001). Tot per a tots. El Celler Cooperatiu de Salelles. 75 anys (1926 - 2001). Celler Cooperatiu de Salelles, Manresa.

GASOL, Josep M. (1981). "Sant Salvador de Guardiola", Gran geografia comarcal de Catalunya, vol. 2: "El Bages, el Berguedà i el Solsonès". Barcelona, Enciclopèdia Catalana S.A., p. 120.

GÓMEZ GÓMEZ, Immaculada (1988). "Sant Salvador de Guardiola", Història del Bages, vol. 2, Parcir Ed., Manresa, p. 427.

MEDINA CAÑELLAS, Immaculada (1992). Salelles, un desconegut del Bages (treball inèdit dipositat a l'Arxiu Comarcal del Bages).

PLADEVALL, Antoni. Salelles (treball inèdit).

SARRET ARBÓS, Joaquim (1924). Historia religiosa de Manresa. Esglésies i convents, a Monumenta Historica Civitatis Minorisae, vol. IV. Manresa, p. 288-289.

TORRUELLA, Llogari (1959). Historia de la parroquia de Salellas (Manuscrit inèdit).

[Http://www. Salelles.cat/Historia/parroquia.html](http://www.salelles.cat/Historia/parroquia.html)

